

УДК 336.71

*С. М. Халатур,**д. е. н., завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8331-3341>**О. М. Грабчук,**д. е. н., професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8711-864X>**Р. Ю. Іванова,**магістр з фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Україна**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3349-6076>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.2.38

СПЕЦИФІЧНІ РИСИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСІВ БАНКУ В УМОВАХ АГРЕСИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

S. Khalatur,

Doctor of Economic Sciences, Head of the Department of Finance, Banking
and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University, Ukraine

O. Hrabchuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Finance, Banking
and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University, Ukraine

R. Ivanova,

Master of Science in Finance, Banking and Insurance,
Dnipro State Agrarian and Economic University, Ukraine

SPECIFIC FEATURES OF THE FORMATION OF BANK RESOURCES IN CONDITIONS OF AN AGGRESSIVE ENVIRONMENT

Мета. Метою статті є визначити специфічні риси формування фінансових ресурсів банків в умовах агресивного середовища та запропонувати заходи підтримання їх фінансової стійкості.

Методика дослідження. При написанні статті було використано загальні та спеціальні методи досліджень, такі як методи аналізу (при дослідженні динаміки і структури фінансових ресурсів банків України), кореляційно-регресійного аналізу (при формалізації тенденцій динаміки капіталу банків), однофакторного дисперсійного аналізу (при підтвердженні адекватності теоретичного наближення тенденцій динаміки) та синтезу (при розробці заходів адаптації механізму управління фінансовими ресурсами банків до умов агресивного середовища) на основі системного підходу.

У результаті проведених досліджень визначено, що при номінальному зростанні обсягу фінансових ресурсів банків України у період 2016–2022 рр., їх фактичний обсяг зменшується. Особливо значущим є вимивання капіталу банків за рахунок накопичення на балансі збитків та недостатнього формування резервів. Відбувається також скорочення обсягу ресурсів, які банки отримують на міжбанківському ринку та від іноземних інвесторів. Відповідні зміни у структурі та динаміці фінансових ресурсів банків не призвели до критичних змін їх фінансової стійкості. В цілому по системі нормативи власного капіталу дотримуються, за виключенням зменшення регулятивного капіталу. Підтвердженням вимивання фінансових ресурсів банків є також результати кореляційно-регресійного наближення їх динаміки, виконаного із врахуванням дисконтування обсягу капіталу на величину дефлятора ВВП. Характеристики формального опису лінійних трендів капіталу банків із достовірністю 99 % свідчать про існування низхідних тенденцій.

Відтак, удосконалення механізму формування фінансових ресурсів банків має полягати у запобіганні вимиванню власного капіталу шляхом накопичення збитків, збільшенні резервів та зменшенні нормативів ризику, що має позитивно вплинути на їх фінансову стійкість в умовах агресивного середовища.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у розвитку науково-практичних засад формування фінансових ресурсів банків в умовах агресивного середовища внаслідок врахування існуючих специфічних тенденцій їх динаміки. Практична значущість результатів дослідження полягає у більш коректному обґрунтуванні функціонування механізму формування фінансових ресурсів банку із забезпеченням додаткової фінансової стійкості.

Purpose. The purpose of the article is to determine the specific features of the formation of financial resources of banks in an aggressive environment and propose measures to maintain their financial stability.

Research methodology. When writing the article, general and special research methods, analysis methods (when studying the dynamics and structure of financial resources of Ukrainian banks), correlation and regression analysis (when formalizing trends in the dynamics of banks' capital), one-way analysis of variance (when confirming the adequacy of the theoretical approximation of trends in dynamics) and synthesis (when developing measures to adapt the mechanism for managing financial resources) of banks to the conditions of an aggressive environment) based on a systematic approach were used.

As a result of the research, it was determined that with a nominal increase in the volume of financial resources of Ukrainian banks in the period 2016–2022 their actual size is decreasing. Especially significant is the outflow of banks' financial capital due to the accumulation of losses on the balance sheet and insufficient formation of reserves. There is also a reduction in the volume of resources received by banks in the interbank market and from foreign investors. Corresponding changes in the structure and dynamics of the financial resources of banks did not lead to critical changes in their financial stability. In general, the system complies with the equity ratios, with the exception of a decrease in regulatory capital. The outflow of the financial resources of banks is confirmed by the results of the correlation-regression approximation of their dynamics, performed by taking into account the discounting of the volume of capital by the value of the GDP deflator. The characteristics of the formal description of the linear trends in the capital of banks with 99% reliability indicate the existence of downward trends.

Therefore, the improvement of the mechanism for the formation of financial resources of banks should be to prevent the washing out of equity through the accumulation of losses, increase reserves and reduce risk ratios, which will positively affect their financial stability in an aggressive environment.

Ключові слова: фінансові ресурси банку, капітал банку, зобов'язання банку, регулятивний капітал, нормативи власного капіталу, рентабельність капіталу, тенденції динаміки обсягу фінансових ресурсів.

Key words: financial resources of a bank, capital of a bank, liability of a bank, regulatory capital, equity ratios, profitability of capital, trends in the dynamics of the volume of financial resources.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Економіка України перебуває нині у вкрай важкому стані. Незавершені трансформації періоду формування ринкової економіки, галузева реструктуризація у контексті посилення адаптації до глобального поділу праці співпали із глобальними викликами фінансової кризи 2008—2009 рр., пандемії COVID-19. Період 2014—2021 рр. дав додаткове навантаження, пов'язане із російською агресією, втратою територій, прямими збитками, що значно зменшило ефективність функціонування національної економі-

ки. Пряма військова агресія 2022 року ще більш погіршила стан реального сектору економіки та викликала негативні тенденції у фінансово-кредитному секторі. Формування фінансових ресурсів комерційних банків значно сповільнилося, відбуваються також зміни у їх структурі. Оскільки ефективне управління фінансовими ресурсами банків є запорукою здійснення не тільки розширеного, а й простого відтворення, остільки виявлення специфічних рис їх формування у кризовий період є актуальним завданням наукових досліджень.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Виявлення кількісних закономірностей формування фінансових ресурсів банківського сектору вважалось передумовою якісних досліджень їх формування та використання. Відповідні публікації стосувались як банківської системи в цілому, так і окремих банків (банків як економічних агентів) зокрема. Наприклад, кількісні закономірності формування фінансових ресурсів банків для банківської системи України охарактеризовано у працях Д. О. Балактінової, Т. В. Бугас, О. А. Гранько, Г. І. Капінос, Р. С. Квасницька, Т. О. Мулик, Я. І. Мулик, С. Л. Ковалюк, Л. С. Кутідзе, К. Л. Ларіонової, О. І. Лаврушина, О. П. Присяжнюка, Н. В. Радової, Л. Г. Соляник, М. І. Ткаченко, С. М. Халатур та ін.

Сучасні тенденції в організації управління ресурсами комерційних банків із врахуванням особливостей їх формування розглядали М. М. Агеєв, М. Д. Алексєєнко, І. М. Вядрова, Ж. М. Довгань, Л. В. Домбровська, Л. А. Костирко, Г. П. Куліш, Ю. В. Масюк, В. К. Потриваєва, Т. В. Пашенко тощо.

Як правило, для кожного періоду існування банківської системи виявлялись певні особливості у закономірностях динаміки формування та використання фінансових ресурсів. Однак, сучасний період характеризується якісним зростанням системних ризиків і загроз, що значно погіршує — прогнози ефективності функціонування та рівень фінансової стійкості банків. Відтак, розуміння особливостей закономірностей формування фінансових ресурсів банків у кризовий період може суттєво полегшити завдання ефективного управління ними.

МЕТА СТАТТІ

Виходячи з актуальності дослідження існуючих тенденцій формування фінансових ресурсів банків, метою стало визначити їх специфічні риси в умовах агресивного середовища та запропонувати заходи підтримання необхідної фінансової стійкості банків. Об'єктом дослідження є науково-практичні засади управління фінансовими ресурсами комерційного банку. Предметом дослідження є специфічні особливості формування фінансових ресурсів банків України. Методологічне підґрунтя дослідження представлено методами аналізу (при дослідженні динаміки і структури фінансових ресурсів банків України), кореляційно-регресійного аналізу (при формалізації тенденцій динаміки капіталу банків), дисперсійного аналізу (при підтвердженні адекватності теоретичного наближення тенденцій динаміки) та синтезу (при розробці заходів адаптації механізму управління фінансовими ресурсами банків до умов агресивного середовища) — на основі системного підходу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На початку проведення дослідження визначимо відмінність між поняттями капіталу банку та його фінансовими ресурсами. Відповідно до норм закону під капіталом банку розуміють його власні кошти або вартість його активів за виключенням зобов'язань [10]. У формулюванні М. Д. Алексєєнка [1, с. 31] банківський капітал це "... грошові кошти та виражена у грошовій формі

частка матеріальних, нематеріальних та фінансових активів, які перебувають у розпорядженні банків і використовуються ними для здійснення операцій з розміщення коштів і надання послуг з метою одержання прибутку". К. В. Орехова та О. А. Костюков зазначають, що у вітчизняній практиці під поняттям капіталу часто розуміють саме власний капітал банку [7, с. 126], джерелом якого є кошти власників, емісія звичайних та привілейованих акцій, збільшення номіналу звичайних акцій, чистий прибуток банку, спрямований на збільшення фондів та резервів, що входять до складу капіталу банку. Фінансові ресурси банку — це всі кошти, що є у його розпорядженні та використовуються банком для здійснення активних операцій. Капітал банку забезпечує його захист від фінансових втрат, гарантує безпеку та стабільність [1].

Основні завдання, для виконання яких призначений капітал банку [9]:

- на початковій стадії створення банку — джерело його фінансування;
- зростання рівня капіталізації банку та покращення його фінансової стійкості;
- передумова отримання банком позитивних фінансових результатів та задоволення інтересів його акціонерів;
- основа налагодження системи розрахунків між банком та його контрагентами в організації поточної діяльності банку;
- засіб організації надання широкого спектру банківських послуг;
- інструмент забезпечення діяльності банку на фінансовому ринку та проведення капіталовмісних операцій;
- інструмент забезпечення стійкої ринкової позиції банку, проведення маркетингових заходів, формування позитивного іміджу і т.п.;

Виконання цих завдань є функціональним навантаженням механізму управління фінансовими ресурсами банку. Однак при цьому слід зважати на загальні тенденції формування ресурсів банку.

В управлінні фінансовими ресурсами комерційного банку необхідно розглядати просторово-часовий та інформаційний аспекти їх прояву [2]. Крім того, слід враховувати, в яких умовах формується та використовується капітал банку. З цієї точки зору важливим є не тільки власний менеджмент банку, а й макроекономічна та соціально-політична ситуація в країні. Останні роки економічне та соціально-політичне середовище в Україні має всі характеристики агресивного. Серед найбільш суттєвих загроз для функціонування всіх економічних агентів України загалом та банків зокрема у сучасний період 2008—2022 рр. можна відзначити:

- світову фінансову кризу 2008—2009 рр., наслідки якої були деструктивними для фінансово-кредитних систем всіх країн світу, а для відкритих та нестійких економік спостерігаються і зараз;
- пандемію COVID-19, що обумовила падіння економічної активності у всіх світових економіках та призвела до зменшення резервів більшості країн;
- обмежену агресію Росії проти України 2014—2022 рр., що визначила значну втрату національного багатства, ще більше економічне падіння та зростання навантаження на бюджет;

— відкрито неспровоковану агресію Росії проти України у 2022 році, яка призвела до прямих втрат національного багатства, падіння виробництва ВВП на понад 31,5 % (за оцінками НБУ), прискорену реструктуризацію економіки, погіршення соціальної ситуації та виникнення інших системних загроз.

Всі ці системні загрози визначили трансформацію тенденцій капіталізації банків України, виникнення певних специфічних рис формування капіталу банків.

Оцінка рис формування та динаміки капіталу банків України здійснювалася за період 2016—2022 рр. за даними Національного банку України [6]. Щорічні дані наведено на початок кожного року. Дані за 2022 рік наведено, як правило, двічі — на початок року та на 01. 12. 2022 р. (позначено як 2022*), що обумовлено необхідністю враховувати швидку зміну ситуації у формуванні фінансових ресурсів банку під час фази відкритої агресії Росії проти України. Вплив військової агресії Росії проти України на формування фінансових ресурсів банків України у 2022 році яскраво ілюструють зміни у їх структурі (рис. 1). Якщо протягом 2016—2021 рр. реалізовувалась стала тенденція збільшення частки капіталу банків та посилення фінансової стійкості банків України (частка капіталу зросла із 8,97 % у 2016 році до 12,44 % на початок 2022 року), то наприкінці 2022 року частка капіталу зменшилась до 9,76 %. Визначено це було не тільки виведенням капіталу іноземних співзасновників банку, а й збитковістю роботи фінансово-кредитних установ. Крім того, вітчизняні банки втратили значну кількість активів внаслідок прямих руйнувань та на окупованих територіях.

Також змінилась і структура зобов'язань комерційних банків України (таблиця 1). У формуванні фінансових ресурсів банків України протягом тривалого часу вагоме значення мали позики на міжбанківському ринку. Однак, починаючи із 2017 року, їх частка швидко зменшується і наприкінці 2022 року досягає 0,32 %. Також зменшуються інші зобов'язання, в тому числі в іноземній валюті та сформовані за рахунок ОВДП. Навпаки зростає значущість у формуванні фінансових ресурсів коштів суб'єктів господарювання (питома вага зростає з 27,69 % у 2016 році до 41,40 % наприкінці 2022 року) та фізичних осіб (питома вага зростає з 34,95 % у 2016 році до 43,93 % наприкінці 2022 року). Їх зростання обумовлюється не збільшенням економічної активності, а зменшенням порівнянного обсягу фінансових ресурсів, які банки отримують на міжбанківському ринку та від іноземних інвесторів. У розпорядженні

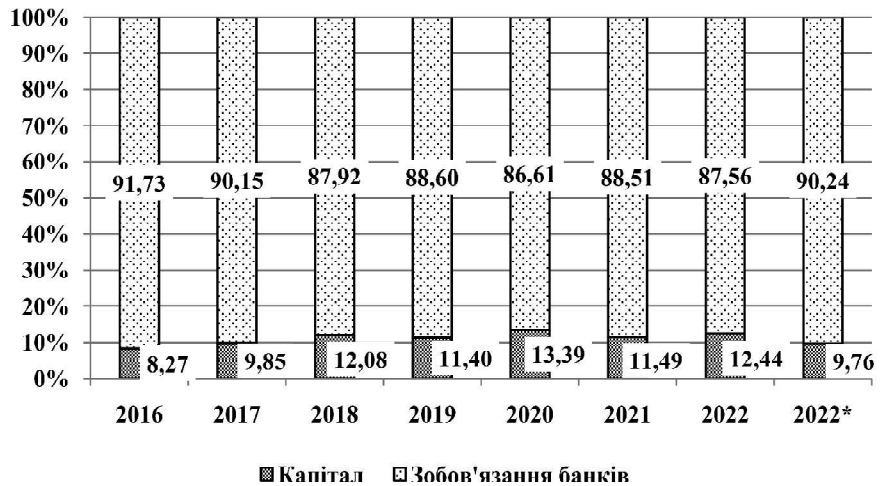

Рис. 1. Структура фінансових ресурсів банків України

Джерело: розраховано авторами за даними Національного Банку України.

банків залишаються зобов'язання, які формуються при обслуговуванні поточних потреб економічних агентів. Таким чином, структурна декомпозиція фінансових ресурсів банків України — підтверджує існування наступних явищ: вимивання власного капіталу банків; зменшення щільності мережі фінансових зв'язків в межах банківської системи; погіршення економічної активності економічних агентів.

Ситуація є тим більш загрозливою, що лівова частина капіталу комерційних банків сформована за рахунок державних банків (таблиця 2).

Таблиця 1. Структура зобов'язань банків України, %

	Строкові вклади та кредити інших банків	Кошти суб'єктів господарювання	Кошти фізичних осіб	Кошти небанківських фінансових установ	Інші зобов'язання
2016	10,65	27,69	34,95	2,65	24,06
2017	6,53	32,66	38,60	3,78	18,43
2018	4,28	34,45	40,77	1,95	18,55
2019	3,50	33,73	42,20	1,98	18,59
2020	1,85	38,52	42,69	2,08	14,87
2021	1,50	40,07	42,26	2,15	14,01
2022	1,39	42,19	40,43	2,30	13,69
2022*	0,32	41,40	43,93	2,55	11,80

Джерело: розраховано авторами за даними Національного Банку України.

Таблиця 2. Джерела формування власного капіталу банків України на 01. 12. 2022 р., млн грн

	Банки з державною часткою	Банки іноземних банківських груп	Банки з приватним капіталом
Кількість банків	4	16	47
Статутний капітал	314421186	57993348,42	406185175,5
Емісійні різниці	158631,825	11638986,98	14544656,55
Незарєстрований статутний капітал	0	4086,3664	470602,5864
Інший додатковий капітал	-627036,611	1776,8601	-2798,29916
Резервні та інші фонди банку	12513550,5	22630425,9	42078379,69
Резерви переоцінки	9164852,13	1295089,672	10581329,7
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-246400957	-17652648,76	-257287611,8
Усього власного капіталу	89230227	75911065,44	216569734

Джерело: за даними Національного Банку України.

Таблиця 3. Дотримання економічних нормативів власного капіталу в цілому по системі

Роки	Н1 Регулятивний капітал (млн грн)	Н2 Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	Н3 Норматив достатності основного капіталу (не менше 7%)
2016	129816,9	12,31	
2017	109653,6	12,69	
2018	115817,6	16,1	
2019	126116,7	16,18	
2020	150313,8	19,66	13,5
2021	182283,6	21,98	15,67
2022	211742,3	18,01	11,99
2022*	210409,1	19,16	13,08

Так чотири державних банки (6 % всіх комерційних банків, України, АТ КБ "Приватбанк", АТ "Ощадбанк", АТ "Укресімбанк", АБ "УКРГАЗБАНК") утримує 23,37% всього капіталу комерційних банків. Їх статутний капітал складає понад 40 % статутного капіталу всіх банків. В той же час і збитки, які утримуються на балансі, домінують у державних банках.

Банки з приватним капіталом (47 банків або 70 % від їх загальної кількості) формують тільки 56,7 % всіх ресурсів банківської системи та утримують на балансі 49,35 % всіх збитків. Відтак серед наслідків функціонування банків України в умовах агресивного середовища спостерігаємо вимивання капіталу внаслідок накопичення збитків.

В Україні здійснюється регламентація капіталу банку [7, с. 126], призначена забезпечувати його фінансової стійкості відповідно міжнародних стандартів. А саме законодавчо забезпечується дотримання наступних нормативів:

— Н 1 — мінімальний розмір регулятивного капіталу, призначений для покриття збитків від різних ризиків;

— Н 2 — достатність регулятивного капіталу, відображає здатність банку розраховатися за своїми зобов'язаннями. Має складати не менш як 10 % від величини активів та позабалансових зобов'язань, зважених з урахуванням рівня ризику;

— Н 3 — достатність основного капіталу, визначає здатність банку розраховатися основним капіталом за своїми зобов'язаннями. має складати не менш як 7 % до величини активів та позабалансових зобов'язань, зважених з урахуванням рівня ризику.

Незважаючи на загрозові тенденції вимивання капіталу із банківської системи, нормативи власного капіталу в цілому по системі поки дотримуються (таблиця 3). Так, наслідком відкритої агресії Росії проти України стало зменшення регулятивного капіталу на 0,6 %. Наприклад у 2017 році таке зменшення регулятивного капіталу було більш значущим — 15,5 %. Норматив достатності регулятивного капіталу в цілому по системі навпаки покращився на 6,3 %, як і норматив достатності основного капіталу — на 9,09 %. таким чином, вимивання капіталу — не призвело поки що до системної нестабільності банків України. При цьому тенденція дотримання нормативів власного капіталу до 2021 року була висхідна, зростала також і ефективність використання капіталу банків [8, с. 64].

Порівнянний обсяг капіталу у банках України зменшується, що підтверджує більш докладний аналіз його динаміки. Було здійснено дисконтування обсягів капіталу банків України, статутного капіталу та регулятивного капіталу (рис. 2) з використанням у якості ставки дисконту дефлятора ВВП. Джерелом інформації про дефлятор ВВП були дані Державного Комітету статистики [4]. Так, у 2016 році дефлятор ВВП складав 17,1%, у 2017 — 22,1 %, у 2018 — 15,4 %, у 2019 — 8,2 %, у 2020 — 10,3 %, у 2021 — 25,1 %. Виразна тенденція до зменшення обсягу капіталу підтверджується і — формалізацією трендів динаміки (таблиця 4).

Для формалізації трендів динаміки було використано кореляційно-регресійний аналіз та перевірено гіпотези про існування лінійного, поліноміального (до шостого ступеня), показового, експоненціального та циклічного (на основі рядів Фур'є) трендів. Рівень достовірності наближення оцінювався за допомогою однофакторного дисперсійного аналізу. Рівень достовірності наближення в усіх випадках перевищував 99 %.

Рівень капіталізації банківської системи має виразні тенденції до зменшення. Особливо значущими є темпи зменшення статутного капіталу, оскільки номінал статутного капіталу банків України постійно зростає (на 83,2 %

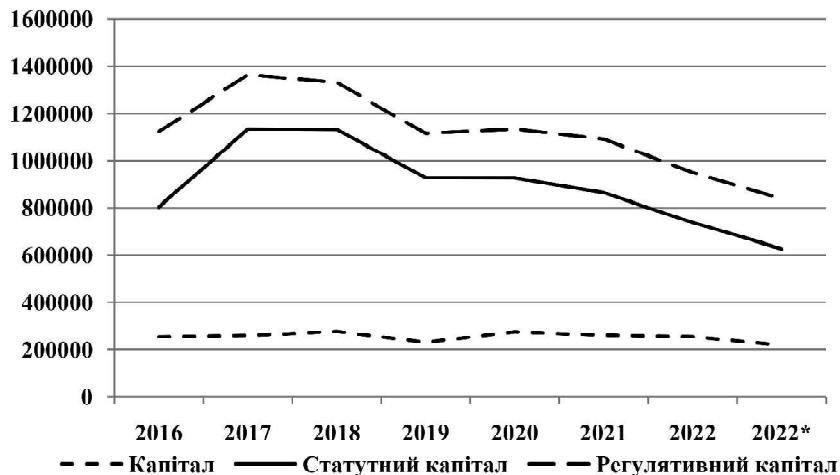

Рис. 2. Динаміка капіталу банків України, млн грн

Таблиця 4. Формалізований опис динаміки капіталу банків України

Форми капіталу	Опис тенденції	Достовірність	
		f -критерій	Імовірність наближення
Капітал, K	$K(t) = 29972,55 - 3364,3 \cdot t$	$1,986 \cdot 10^{-15}$	0,999
Статутний капітал, CK	$CK(t) = 838725,99 - 44532,6 \cdot t$	0	1,000
Регулятивний капітал, PK	$PK(t) = 264976,07 - 8997,26 \cdot t$	$1,766 \cdot 10^{-15}$	0,999

за період 2016—2022 рр.), то подібне зменшення означає, що темпи його зростання є значно меншими, ніж рівень інфляції в країні за цей же період. Отож зменшення статутного капіталу є позірним і визначає підвищення вразливості банківської системи до змін у економічному середовищі. Інакше кажучи, виникнення додаткових економічних ризиків та загроз у реальному секторі економіки — може призвести до раптового загострення деструктивних процесів у фінансово-кредитному секторі.

Зменшується й обсяг капіталу в цілому, хоча темпи його зменшення є набагато меншими, ніж для статутного капіталу. Основним чинником зменшення залишається збільшення збитку на балансі комерційних банків. Хоча рентабельність активів є все ще додатною (9,33% у 2022 році проти 35% у 2021 році), проте накопичені раніше збитки (у 2016 році збитковість капіталу складала 51,9%, у 2017 році — 116,73%, у 2018 — 15,84%) продовжують негативно впливати на рівень капіталізації банків. Крім того, зростання державних витрат, пов'язаних із війною, та прямі збитки визначили зменшення державної підтримки державних банків України, що також вплинуло на рівень їх капіталізації.

Номинальні темпи зростання регулятивного капіталу (62% за період 2016—2022 рр.) фактично означають існування від'ємного тренду його динаміки, коли зменшення обсягу регулятивного капіталу складає 8997,26 млн грн щорічно. Окрім вимивання власного капіталу шляхом накопичення збитків, це також означає недостатність формування резервів.

Основними напрямками удосконалення механізму управління капіталом банку вважають [3]:

- посилення довіри до банку з боку потенційних вкладників та інвесторів;
- розвиток системи банківських послуг, розширення їх спектру та забезпечення гнучкості відсоткової політики;
- зменшення обсягу капіталу, залученого в іноземній валюті;
- покращення рівня капіталізації банків та відповідності їх капіталу міжнародним стандартам;
- забезпечення стійкості банків за допомогою оптимізації структури капіталу.

Ці напрями удосконалення механізму управління капіталом банку є цілком реалізовуваними і в умовах агресивного середовища. Однак, їх сукупність призведе перш за все до збільшення обсягу зобов'язань. При існуванні системних загроз першочерговими завданнями в управлінні власними ресурсами стають:

- запобігання вимиванню власного капіталу шляхом накопичення збитків;
- зменшення витрат на залучення фінансових ресурсів від фізичних та юридичних осіб;

— посилення розрахункової дисципліни та збільшення швидкості проведення операцій;

— збільшення резервів та зменшення нормативів ризику, що в сукупності посилює фінансову стійкість банку.

Всі ці заходи призведуть до зменшення інвестиційної активності банків, відмови від фінансування довгострокових інвестиційних проектів, проте є цілком необхідними для підтримання їх фінансової стійкості. Особливого значення набуває також державна підтримка державних банків. Оскільки державні банки утримують у своїх активах ОВДП, прибутковість операцій за якими в умовах війни не забезпечує достатньої рентабельності активів, то накопичення збитку у їх капіталі йде набагато швидшими темпами, ніж у банках з приватним капіталом та банках з іноземним капіталом. Крім того, саме державні банки є системоутворюючими, отже, їх фінансова стійкість прямим чином впливає на фінансову стійкість всієї банківської системи України.

ВИСНОВКИ

Таким чином, результати дослідження особливостей формування ресурсів банків України в умовах агресивного середовища дали змогу виявити, що за відбувається постійне зменшення фактичного обсягу ресурсів порівняно із номінальним їх зростанням. Таке зменшення відбувається нерівномірно за різними видами ресурсів, що визначає суттєві зміни у їх структурі. Особливо значущим є вимивання власних ресурсів внаслідок накопичення збитків та недостатнього формування резервів. Однак зменшується також і обсяг зобов'язань за рахунок зменшення активності банків на міжбанківському ринку та зменшення активності іноземних інвесторів. Суттєве зменшення ефективності використання фінансових ресурсів, визначене деструктивними процесами в економіці та прямими збитками під час війни ще не призвело до недостатності фінансової стійкості банківської системи, базельські стандарти в цілому по системі дотримуються. Однак чутливість банків до системних ризиків та загроз значно зросла. В таких умовах окрім стандартних заходів удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами банків доцільним є запобігати вимиванню власного капіталу шляхом накопичення збитків, збільшити резерви та зменшити нормативи ризику, збільшити швидкість проведення операцій. Зазначені заходи дадуть змогу створити запас фінансової стійкості банків.

Література

1. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики: Монографія. К.: КНЕУ, 2002. 276 с.

2. Домбровська Л. В., Потриваєва В. К. Сучасні тенденції в управлінні ресурсами комерційних банків України. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 21. С. 39—44.

3. Ларіонова К. Л., Капінос Г. І., Балактіонова Д. О. — Проблеми формування фінансових ресурсів банківської системи України в умовах фінансової нестабільності. Вісник Хмельницького національного університету. Серія "Економічні науки". 2020. № 6. С. 7—16.

4. Макроекономічна статистика. Статистика. Державний Комітет статистики. URL: <https://ukrstat.gov.ua/ua>.

5. Мулик Т. О., Мулик Я. І. Оцінка достатності капіталу вітчизняних банків як запорука їх надійності. Ефективна економіка. 2021. Вип. 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/75.pdf

6. Наглядова статистика. Статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

7. Орехова К. В., Костюков О. А. Сутність фінансових ресурсів банку та особливості їх формування в Україні. Modern Economics. 2019. № 18. С. 124—129. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>.

8. Радова Н. В. Достатність капіталу у забезпеченні фінансової стабільності діяльності банків України. Науковий вісник Одеського національного економічного університету: Зб. наук. праць. 2021. Вип. 11—12. С. 56—67.

9. Руцишин Н. М. Фінансові ресурси банку та особливості їх формування в сучасних умовах. Збірник наукових праць ДЕДУТ. Серія "Економіка і управління". 2014. № 30. С. 263—279.

10. Про банки та банківську діяльність: Закон України № 2121-III від 07.12.2000. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>

11. Халатур С.М. Особливості механізму функціонування інвестиційного ринку в Україні. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2013. № 4. С. 121—124.

12. Khalatur S.M. Innovative doctrine development of agriculture growth of Ukraine. Технологический аудит и резервы производства. 2017. Vol. 4, № 5 (36). С. 19—26. URL: <http://journals.uran.ua/tarp/article/view/108918/104383>.

13. Khalatur S., Velychko L., Pavlenko O., Karamushka O. Huba M. (2021). A model for analyzing the financial stability of banks in the VUCA-world conditions. Banks and Bank Systems, 16 (1), 182—194. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.16\(1\).2021.16](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.16(1).2021.16).

14. Khalatur S., Masiuk Y., Kachula S., Brovko L., Karamushka O., Shramko I. (2021). Entrepreneurship development management in the context of economic security, Entrepreneurship and Sustainability Issues, 9 (1): 558—573. URL: [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1\(35\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1(35)).

15. Khalatur S., Pavlova H., Vasilieva L., Karamushka D., Danilevica, A. (2022). Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector. Entrepreneurship and Sustainability Issues, 9 (4), 56—76. URL: [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3)).

References:

1. Alekseyenko, M. D. (2002), Kapital banku: pytannia teorii i praktyku [Bank capital: issues of theory and practice], KNEU, Kyiv, Ukraine.

2. Dombrovsjka, L. V. and Potryvajeva, V. K. (2018), "Modern trends in resource management of commercial banks of Ukraine", Investments: practice and experience, Vol. 21, Pp. 39—44.

3. Larionova, K. L., Kapinos, H.Y. and Balaktionova, D. O. (2020), "Problems of formation of financial resources of the Ukrainian banking in conditions of financial instability", Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Series "Economic Sciences", Vol. 6, Pp. 7—16.

4. State Statistics Committee (2022), "Macroeconomic statistics. Statistics", available at: <https://ukrstat.gov.ua/ua> (Accessed 25 Dec 2022).

5. Mulyk, T. O. and Mulyk, Ya. I. (2021), "Assessment of capital adequacy of domestic banks as a guarantee of their reliability", Efficient economy, Vol. 7, available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/75.pdf (Accessed 25 Dec 2022).

6. National Bank of Ukraine (2022), "Observational statistics. Statistics", available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (Accessed 25 Dec 2022).

7. Oriekhova, K. V. and Kostiukov, O. A. (2019), "The essence of the financial resources of the bank and the features of their formation in Ukraine", Modern Economics, Vol. 18, Pp. 124—129, available at: <https://modecon.mnau.edu.ua> (Accessed 25 Dec 2022).

8. Radova, N. V. (2021), "Sufficiency of capital in providing financial stability of activities of banks of Ukraine", Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu: Zb. nauk. prats, Vol. 11—12, Pp. 56—67.

9. Ruschyshyn, N. M. (2014), "Financial resources of the bank and features of their formation in modern conditions", Zbirnyk naukovykh prats' DETUT. Seriya "Ekonomika i upravlinnia", vol. 30, Pp. 263—279.

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine "On banks and banking activities", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14> (Accessed 25 Dec 2022).

11. Khalatur, S. (2013), "Features of the functioning mechanism of the investment market in Ukraine", Visnyk of Poltava State agrarian academy, vol. 4, pp. 121—124.

12. Khalatur, S.M. (2017), "Innovative doctrine development of agriculture growth of Ukraine", Tekhnolohycheskyj audyt y rezervy proyzvodstva, Vol. 4, no. 5 (36), pp. 19—26.

13. Khalatur, S., Velychko, L., Pavlenko, O., Karamushka, O. and Huba, M. (2021), "A model for analyzing the financial stability of banks in the VUCA-world conditions", Banks and Bank Systems, vol. 16 (1), pp. 182—194. [http://dx.doi.org/10.21511/bbs.16\(1\).2021.16](http://dx.doi.org/10.21511/bbs.16(1).2021.16)

14. Khalatur, S. Masiuk, Y. Kachula, S. Brovko, L. Karamushka, O. and Shramko, I. (2021), "Entrepreneurship development management in the context of economic security", Entrepreneurship and Sustainability, vol. 9 (1), pp. 558—573. [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1\(35\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1(35))

15. Khalatur, S., Pavlova, H., Vasilieva, L., Karamushka, D. and Danilevica, A. (2022), "Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector", Entrepreneurship and Sustainability, vol. 9 (4), pp. 56—76. [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3)).
Стаття надійшла до редакції 12.01.2023 р.